

Methodologische verantwoording

Jong Fryslân Tinkt Mei Oer **Jild**

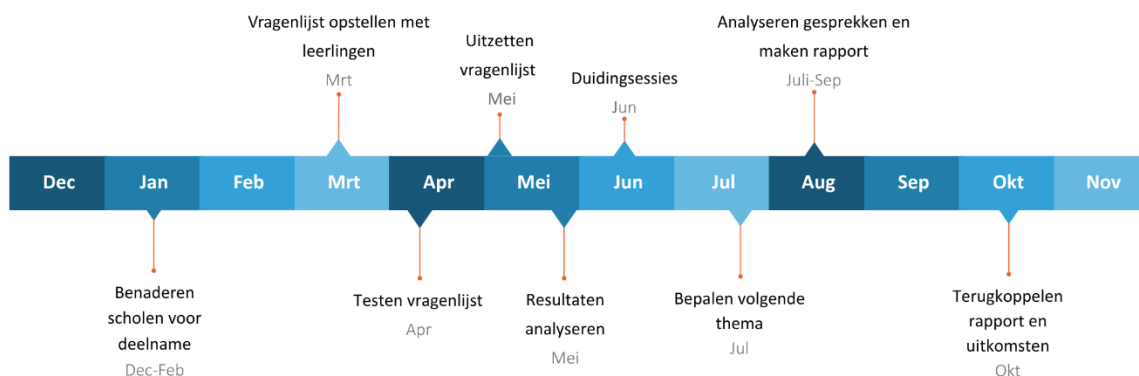
Inhoud

Onderzoeksmethode	2
1. Thema bepalen.....	3
2. Vragenlijst opstellen.....	3
3. Uitzetten vragenlijst	3
4. Resultaten analyseren.....	4
5. Duidingssessies	4
6. Rapportage maken en terugkoppelen.....	5
Selectie van scholen.....	5
Volledige vragenlijst	6

Onderzoeksmethode

Dit onderzoek had een participatief ontwerp, waarbij jongeren en onderwijsprofessionals gedurende het gehele onderzoeksproces actief werden betrokken. In januari 2026 zijn scholen benaderd voor deelname en het rapport is in oktober 2026 opgeleverd (**Figuur 1**).

Figuur 1: Tijdlijn jaar 1

Figuur 2 laat de cyclus zien waarin dit onderzoek is verlopen. Vanaf september start de volgende ronde, die volgens dezelfde onderzoeksopzet zal verlopen. Het thema van deze ronde is bepaald aan de hand van de uitkomsten van de eerste ronde.

Figuur 2: Onderzoek cyclus

1. Thema bepalen

Om het thema te bepalen zijn in maart 2026 focusgroepen gehouden met jongeren en onderwijsprofessionals van verschillende middelbare scholen. Hierin werd eerst breed geïnventariseerd waar jongeren tegenaan lopen en welke thema's jongeren het belangrijkst vinden. De onderzoekers spraken met leerlingenraden op vijf verschillende middelbare scholen, en met onderwijsprofessionals tijdens mentor overleggen op twee scholen.

Een focusgroep met jongeren zag er als volgt uit: de onderzoekers gaven een korte introductie en toonden een animatievideo. In de animatievideo werd op een laagdrempelige manier uitgelegd wat het jongerenpanel inhoudt, en wat rechten zijn van jongeren die de vragenlijst invullen. Deze animatievideo werd later gebruikt voor de afname van de vragenlijst. Tijdens de focusgroepen konden jongeren feedback geven op de video om deze zo goed mogelijk aan te laten sluiten. Na de animatievideo gingen jongeren zelf aan de slag in kleine groepen. Op post-its schreven ze thema's waarvan zij vonden dat deze voor jongeren verbeterd konden worden. Daarna kregen ze elk drie stickers waarmee ze stemden op de voor hen belangrijkste thema's. De thema's met de meeste stemmen werden vervolgens verder besproken en verdiept. De leerlingen zaten in de leerlingenraad aan wie van tevoren gevraagd was of ze met ons mee wilde denken. Ze kregen hier geen vergoeding voor, maar er waren wel snacks en drinken verzorgd.

Op basis van deze focusgroepen met jongeren en onderwijsprofessionals zijn vijf thema's geselecteerd. Die zijn tijdens twee Tienskip-dagen voorgelegd aan jongeren op het mbo, die via een stemprocedure aangaven welke thema's volgens hen de hoogste prioriteit hadden. In aansluitende kleinschalige groepsessies zijn de gekozen onderwerpen verder uitgediept. Uiteindelijk is 'geld' geselecteerd als thema voor dit onderzoek.

2. Vragenlijst opstellen

Op basis van input uit de focusgroepen met jongeren en onderwijsprofessionals is een digitale vragenlijst ontwikkeld, aangevuld met inzichten uit de wetenschappelijke literatuur en bestaande vragenlijsten. De conceptvragenlijst is beoordeeld door drie docenten en een expertgroep bestaande uit verschillende onderwijsprofessionals en twee onderzoekers. Op basis van hun feedback zijn waar nodig aanpassingen doorgevoerd. De volledige vragenlijst staat achteraan dit document.

3. Uitzetten vragenlijst

Docenten ontvingen een handleiding met informatie over het onderzoek, de rechten van jongeren, de volledige vragenlijst, en een PowerPointpresentatie. Laatstgenoemde bevatte de animatievideo zoals eerder besproken en de link naar de vragenlijst zodat de vragenlijst in de klas kon worden afgenomen. De vragenlijst is in mei en juni 2026 uitgezet onder jongeren uit klas 1 en klas 3 van zeven middelbare scholen in Leeuwarden, Heerenveen en Wolvega. Op één school is de vragenlijst uitgezet in klas 2 in

plaats van klas 3. Alle klassen zijn meegenomen in de beschrijving van de resultaten, maar klas 2 is niet meegenomen bij uitsplitsingen naar klas. Deelname aan het onderzoek was vrijwillig en de antwoorden werden anoniem verwerkt.

Bij de Internationale Schakelklas (ISK) werd de vragenlijst klassikaal afgenomen; hierbij las de docent de vragen en antwoordcategorieën voor, waarna de jongeren de vragen individueel invulden.

In totaal zijn 598 jongeren gestart met de vragenlijst en hebben 574 jongeren de vragenlijst volledig ingevuld.

4. Resultaten analyseren

De gegevens uit de vragenlijst zijn verwerkt met SPSS. Voor de gesloten vragen is beschrijvende statistiek toegepast. Hierbij zijn percentages, mediaan en/of gemiddelden berekend om inzicht te geven in de verdeling van de antwoorden. Daarnaast is verkend of de resultaten verschilden tussen groepen respondenten. Zo zijn bijvoorbeeld uitsplitsingen gemaakt naar school, klas en geslacht. Om te toetsen of gevonden verschillen tussen groepen statistisch significant zijn, is gebruik gemaakt van chikwadraattoetsen bij vergelijkingen tussen categorische variabelen, en Mann-Whitney U-toetsen bij vergelijkingen tussen een categorische en een continue variabele. Er is een significantieniveau van 0.05 gehanteerd.

Antwoorden van open vragen zijn kwalitatief verwerkt. De reacties zijn thematisch bekeken, waarbij terugkerende thema's zijn samengebracht in overkoepelende thema's.

5. Duidingssessies

Om de resultaten te duiden en te valideren zijn vervolgens vier duidingssessies georganiseerd met 83 jongeren en een duidingssessie met de expertgroep. Elke duidingssessie met jongeren vond plaats in één klas per school, met verschillende leerjaren en niveaus. De school kon zelf een klas selecteren die hieraan meedeed. De leerlingen kregen geen vergoeding. De klassen verschilden van grootte waarbij de kleinste klas 15 leerlingen had en de grootste 29 leerlingen. Er was een spreiding van leerjaar en opleidingsniveau.

Tijdens het eerste onderdeel van de duidingssessie met jongeren zijn de belangrijkste onderzoeksresultaten besproken en aangevuld met mogelijke verklaringen. Uit de vragenlijst bleek dat ruim de helft van de jongeren meer wil leren over geld. Daarom is ervoor gekozen om dit de focus te maken voor het tweede onderdeel van de duidingssessies. Hierin is gezamenlijk verkend welke mogelijke oplossingen er zijn om jongeren meer te leren over geld en wat hierin de focus moet zijn.

6. Rapportage maken en terugkoppelen

De resultaten van zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve dataverzameling vormen de basis van het rapport. Daarnaast is voor iedere deelnemende school met voldoende respons een afzonderlijk feitenblad opgesteld met school specifieke resultaten.

Het rapport is gepubliceerd op onze website en verspreid via onze sociale mediakanalen. Verder is het rapport actief aangeboden aan middelbare scholen in Fryslân, waarbij de deelnemende scholen bij voldoende respons ook een feitenblad kregen voor hun school. Ook is er een video gemaakt over de uitkomsten van dit onderzoek. Deze kunnen scholen laten zien aan hun leerlingen waarbij leerlingen ook de mogelijkheid krijgen om het rapport en de bijbehorende samenvatting te bekijken. Op deze manier kunnen leerlingen van deelnemende scholen zien wat hun bijdrage heeft opgeleverd en kunnen andere leerlingen zien hoe het gaat met de financiële situatie en kennis van jongeren. Het rapport is ook aangeboden aan gemeente en organisaties die wat met deze uitkomsten kunnen doen, zoals het Fries Financieel Fundament.

Selectie van scholen

De deelnemende scholen zijn geworven via het netwerk van Sterk Techniekonderwijs Regio Noordwest- en Zuid-Fryslân. Deelname aan het onderzoek was vrijwillig. In totaal zijn tien scholen benaderd, waarvan uiteindelijk zeven middelbare scholen uit Leeuwarden, Heerenveen en Wolvega hebben deelgenomen. De respons verschilde aanzienlijk tussen de deelnemende scholen. Voor de volgende cyclus zullen meer scholen binnen regio Noordwest- en Zuid-Fryslân worden benaderd voor deelname.

Volledige vragenlijst

Intro: Hoi!

Ontzettend bedankt dat je meedoet aan de vragenlijst. Het invullen duurt tussen de 5 en 10 minuten. Je antwoorden zijn anoniem. Niemand kan weten wat jij geantwoord hebt.

Lees de vragen goed door en geef zo eerlijk mogelijk antwoord. Als een antwoord niet perfect past, kies dan het antwoord dat het beste bij jou past. Er zijn geen foute antwoorden.

Tot slot: je mag elk moment stoppen als je niet meer mee wilt doen.

Intro_achtergrond: De eerste paar vragen gaan over je leeftijd, geslacht en school.

V0_School: Op welke school zit je?

- ☐ Kei college
- ☐ De Compagnie
- ☐ Linde college
- ☐ CSG Comenius Zamenhof
- ☐ CSG Comenius Mariënborg
- ☐ Aeres Heerenveen
- ☐ ISK Leeuwarden
- ☐ Anders, namelijk

V3: Wat is je geslacht?

- ☐ Jongen
- ☐ Meisje
- ☐ Non-binair

- ☐ Anders
- ☐ Wil ik niet invullen

V1: In welke klas zit je?

- ☐ 1e klas
- ☐ 2e klas
- ☐ 3e klas
- ☐ 4e klas

V2: Welk type onderwijs volg jij?

- ☐ praktijkonderwijs
- ☐ vmbo
- ☐ vmbo basis
- ☐ vmbo kader
- ☐ vmbo-gemengd
- ☐ vmbo-theoretisch
- ☐ havo
- ☐ vwo (atheneum of gymnasium)

Intro_inkomen: De vragenlijst van dit jaar gaat over geld. Alles wordt steeds duurder, maar het inkomen stijgt niet zo hard mee.

De eerste vragen gaan over je eigen geld dat je zelf hebt en krijgt. Ook hebben we wat vragen over bijbaantjes.

V4: Ik ben tevreden met hoeveel geld ik heb.

- ☐ Oneens
- ☐ Niet oneens, niet eens
- ☐ Eens
- ☐ Weet ik niet/geen mening

V5: Hoe kom je aan je geld?

Je mag meerdere antwoorden kiezen.

- ☐ Ik krijg geen geld
- ☐ Van mijn ouders/verzorgers (bijv. zakgeld, kledinggeld)
- ☐ Extra geld van mijn familie (bijv. voor mijn verjaardag en/of rapport)
- ☐ Bijbaantje
- ☐ Stage
- ☐ Klusjes thuis en/of voor anderen
- ☐ Mijn eigen bedrijfje of handeltje
- ☐ Verkoop van (tweedehands) spullen
- ☐ Online gokken (bijv. TOTO, Unibet)
- ☐ Beleggen en/of crypto
- ☐ Sociale media
- ☐ Ik leen wel eens wat
- ☐ Anders, namelijk:

V6: Hoeveel geld krijg je per maand?

Tel alles bij elkaar op als je op verschillende manieren geld krijgt. Als je het niet precies weet, vul dan in hoeveel geld het ongeveer is.

euro per **maand**

V7: Je hebt aangegeven dat je nu geen bijbaantje hebt. Waarom heb je deze niet?

Je kan meerdere antwoorden kiezen.

- ☐ Ik heb geen tijd
- ☐ Ik ben te jong
- ☐ Ik ben nog op zoek naar een bijbaantje
- ☐ Ik word niet aangenomen
- ☐ Ik heb geen bijbaantje nodig
- ☐ Er zijn geen leuke bijbaantjes
- ☐ Ik mag geen bijbaantje van mijn ouders/verzorgers
- ☐ Ik heb wel een bijbaantje
- ☐ Anders, namelijk:

V7b: Je hebt aangegeven dat je geld verdient met een bijbaantje. Hoeveel uur werk je gemiddeld per week bij je bijbaantje?

uur per **week**

V8: Waarom heb je een bijbaantje?

Je kan meerdere antwoorden kiezen.

- ☐ Om leuke dingen te kunnen kopen/doen

- ☐ Om mijn abonnementen en/of lessen te betalen
- ☐ Om te kunnen sparen
- ☐ Omdat ik het leuk vind
- ☐ Om werkervaring op te doen voor later
- ☐ Omdat het moet van mijn ouders/verzorgers
- ☐ Om mijn gezin/familie te helpen
- ☐ Anders, namelijk:

Intro_uitgaven: Als je geld krijgt, wil je het misschien ook uitgeven. De volgende vragen gaan hierover.

V9: Wat doe je meestal met je geld?

- ☐ Het meeste uitgeven
- ☐ Ongeveer de helft uitgeven en de helft sparen
- ☐ Het meeste sparen

V10: Zijn deze zinnen voor jou waar of niet waar?

	Niet waar	Waar	Weet ik niet
Ik vind dat ik goed met geld kan omgaan.	☐	☐	☐
Ik heb weleens iets gekocht waar ik later spijt van kreeg.	☐	☐	☐
Ik heb weleens iets gekocht en dit achteraf betaald (bijv. via Klarna).	☐	☐	☐
Ik vind het belangrijk om te sparen.	☐	☐	☐
Ik heb een doel waarvoor ik spaar.	☐	☐	☐

Ik weet altijd hoeveel geld ik heb.	☐	☐	☐
-------------------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

V11: Waar spaar je voor?

Je mag deze vraag overslaan. Klik dan op 'Wil ik niet zeggen'.

V11_nietzeggen:

☐

Wil ik niet zeggen

Intro_schuld: Sommige mensen kopen iets waar ze eigenlijk geen geld voor hebben. Daar gaan de volgende vragen over.

V12: Wanneer heeft iemand een schuld?

Je mag meerdere antwoorden kiezen.

- ☐ Als je een lening hebt voor je studie
- ☐ Als je geld leent van familie of vrienden
- ☐ Als je iets achteraf betaalt
- ☐ Als je rood staat op je bankrekening
- ☐ Als je iets betaalt met je creditcard
- ☐ Als je geld leent bij een bank of betaalbedrijf zoals Klarna, Riverty, Afterpay
- ☐ Weet ik niet

V13: Heb je op dit moment geld geleend?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, bij mijn ouders/verzorgers
- ☐ Ja, bij vrienden
- ☐ Ja, bij een bank of bedrijf zoals Klarna
- ☐ Anders, namelijk:
- ☐ Wil ik niet zeggen

V14: Waarom heb je geld geleend?

Je mag deze vraag overslaan als je dit liever niet zegt.

V15: Wanneer denk je dit terug te kunnen betalen?

Als je bij meerdere mensen geld leent, vul deze vraag in voor het laatste bedrag dat je hebt geleend.

- ☐ In minder dan een week
- ☐ Tussen een week en een maand
- ☐ Tussen een maand en een jaar
- ☐ Langer dan een jaar, maar niet mijn hele leven
- ☐ Dat duurt mijn hele leven
- ☐ Weet ik niet

Intro_zorgen: De volgende vragen gaan over geld bij jou thuis.

V16: Ervaar je thuis wel eens dat er zorgen zijn over geld?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, soms
- ☐ Ja, vaak
- ☐ Wil ik niet zeggen

V17: Heeft dit ook invloed op de sfeer thuis?

- ☐ Nee
- ☐ Een beetje
- ☐ Veel
- ☐ Heel veel
- ☐ Wil ik niet zeggen

V18: Heb je zelf wel eens zorgen over geld?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, soms
- ☐ Ja, vaak
- ☐ Wil ik niet zeggen

V19: Waarover maak je je zorgen?

Je kan meerdere antwoorden kiezen.

- ☐ Of ik nu alles wel kan betalen
- ☐ Of ik later alles wel kan betalen
- ☐ Of ik mijn geleende geld wel kan terugbetalen

- ☐ Of we thuis nu alles wel kunnen betalen
- ☐ Of we thuis later alles wel kunnen betalen
- ☐ Anders, namelijk:
- ☐ Wil ik niet zeggen

Intro_invloed: Bij sommige keuzes die je maakt, speelt geld een rol. De volgende vraag gaat hierover.

V20: Hoe belangrijk is geld voor jou bij het kiezen van:

	Niet belangrijk	Een beetje belangrijk	Heel belangrijk
Een sport of hobby	☐	☐	☐
Naar welke school je gaat	☐	☐	☐
Een studie	☐	☐	☐
Het werk dat je wilt gaan doen	☐	☐	☐
Leuke dingen doen met vrienden	☐	☐	☐

Intro_lerenovergeld: Tot slot gaat het over leren omgaan met geld.

V21: Waar heb jij tot nu toe geleerd over hoe je met geld omgaat?

Je kan meerdere antwoorden kiezen.

- ☐ Ik heb hier eigenlijk nog niks over geleerd
- ☐ Ik heb dit mezelf aangeleerd
- ☐ Thuis (ouders/verzorgers)

- ☐ Tijdens de les
- ☐ Van vrienden
- ☐ Via sociale media/internet
- ☐ Door zelf fouten te maken
- ☐ Anders, namelijk:

V22: Wat wil je nog leren over geld?

Je mag meerdere antwoorden kiezen.

- ☐ Niks
- ☐ Goed met geld omgaan
- ☐ Beter sparen
- ☐ Weten waar je hulp kunt krijgen bij vragen over geld
- ☐ Zorgen dat je later genoeg geld hebt
- ☐ Online of vanuit huis geld verdienen
- ☐ Omgaan met geldproblemen in je familie
- ☐ Omgaan met schulden
- ☐ Weten wat je moet betalen als je 18 wordt
- ☐ Geld investeren
- ☐ Omgaan met verleidingen om leuke dingen te kopen
- ☐ Anders, namelijk:

Intro_opmerking: We zijn bij de laatste twee vragen van de vragenlijst. Er zijn meerdere onderwerpen langs gekomen zoals het geld dat je krijgt, bijbaan, geldzorgen, en leren over geld.

V23: Zijn er nog dingen die je kwijt wilt?

Je mag deze vraag overslaan.

Intro_thema: Dit waren de vragen over geld. Volgend jaar willen we vragen stellen over een nieuw thema. We hebben aan verschillende jongeren gevraagd waar ze tegenaan lopen. Daar kwam de volgende lijst uit.

V24: Waar loop jij het meeste tegenaan?

Je mag meerdere antwoorden kiezen. Je mag ook je eigen idee toevoegen.

- ☐ Niks
- ☐ Discriminatie
- ☐ Online veiligheid
- ☐ Veiligheid op straat
- ☐ Seksuele intimidatie
- ☐ Verslaving
- ☐ Geld
- ☐ Wat je moet regelen als je 18 wordt
- ☐ Openbaar vervoer
- ☐ Groepsdruk
- ☐ Hoe school omgaat met leerlingen
- ☐ Prestatiedruk op school

- ☐ Stress door magister/sumtoday
- ☐ Telefoon op school
- ☐ Sociale media
- ☐ Schermtijd
- ☐ Vrije tijd
- ☐ Wonen
- ☐ Anders, namelijk:

Outro: Super bedankt voor je deelname!

Je antwoorden zijn anoniem opgeslagen. Deze worden samengevoegd met die van andere leerlingen.

Volgende maand hoor je van ons of van je docent wat er in het algemeen uit dit onderzoek is gekomen.

Als deze vragen je aan moeilijke dingen deed denken, kun je hierover praten met iemand die je vertrouwt. Bijvoorbeeld je mentor.

Je kan de vragenlijst nu sluiten.

Colofon

Methodologische verantwoording
Jong Fryslân Tinkt Mei Oer Jild

Auteurs
Jolijn Hutjes en Ilse Ganzevoort

Met medewerking van
Chaïm La Roi, Mandy Bosma & Elise de Jong

In samenwerking met
Sterk Techniekonderwijs Noordwest
Fryslân en Sterk Techniekonderwijs Zuid
Friesland

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden

(058) 234 85 00
info@planbureau.frl
www.planbureau.frl

Planbureau Fryslân wordt gesubsidieerd door de
provincie Fryslân.

